

II. Ղապարու գրափաճառասունը պէտք է որ գիտեն.

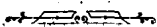
L'Idiome des inscriptions cunéiformes urartiques . . . Ֆր. 1.23

Les inscriptions cunéiformes urartiques . . . Ֆր. 32.—

Carte de Nairi-Urartu . . . 3.50

Բնդ մանով,

Ասորեստանայ և պարսիկ սեպագիր արձանագրութիւնը կամ նոցին քաղուածք, որոնք Նաիրի-Ասորստու աշխարհին պատմութեան կը վերաբերին. (Հայերէն թարգմանութիւն) . . . Ֆր. 4.50

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

I ՈՒՄԱՅ, Ա գիրք. — Նոր դարու Լուսնայ կը բացուի « Նորին կայսերական բարեկութեան Կ. Ռայի բանաստեղծութիւններդ » միտն. Թարգմանիչ, Թարգման Թարգման, Երևան, Երևանի թանգարանի է բնագրութեան կողմէն. Կարծիք բանաստեղծութիւն մ'է Գարեհաճ (Բայ), ուր բնութեան այլ տունն'ակաւորութեան հետ կը միանան զգայուն իմաստներ ընկերական անհատաստութեան վրայ: Բայց չեղուի խեղճութեան նկատմամբ թարգմանիչը քիչ մը ցածիւններ կրնայ ունենալ, նոյն խիստ առաջակցելու մէջ: Մի բանի անդամները լուր կը վերջանան. « արմատականները չեն գիտեր տեղերիւն. (որ. Որքան սեր ու բազմ, որքան հաջորդներ) զորս երբեմն նաեւ եւրոպական արմատականի կը յանձնեն, (իւր սրտի խորքում պահելով կսկիծ) Կանանք տնօրինած է նաեւ հարցական նշանները. անոր համար կը տեսնենք: Ողջ կը կատարուին մեր սրտի ըզնը » և ողջն ինչը, « Աննկատելի գուցէ կը մնայ? »: Թարգմանիչը թուականները, իբրեւ անհատական բանաստեղծական փոքրագրութեանց կամ թարգմանութեանց, պէտք է ի նկատի առնու.

նու ներդաշնակութեան կանոնները և խնայել կէտերուն արգելադրութեան:

Ե. Շահագիր, — որ կը զբաղի հայ նորագոյն գործիչներու ուսումնասիրելու, և կը պատրաստէ այժմ կենսագրութիւն մը Հ. Գարեհաճ Արշակունիքի, — հրատարակած է Մարիամ անուն քերթուածը: Տաղաւորեալ Հէքիթ մ'է, բանաստեղծական արժէքը՝ շատ մեծ չկրնար ըլլալ. — Բայց փոխառ — փարսկայինն է: Անշուշտ իրեր յաճախ բարձր գնոյ կ'արժանան, երբ յարակից են մեծ անուան մը:

Այս ծաղկազարդ ծամբայներով կը միանան Չորրորդ դարու ծայր եկեղեցին: Բարեկամներն անանուն է. վայելուչ լեզուով, կու տայ հարկերմեայ կեանք մը: Դարու կոթողիկոսաց գործունէութեան աւանաստեղծութիւն համար. Ս. Որդաւորեալ, սէն սկսելով, Փառնիով կ'աւարտէ, և կը խոստանայ ուրիշ անգամ խօսիլ, — անշուշտ առանց մոռնալու Հ. Արսէն Սիւրբանի համարիւթ նշանաւոր (Բազմ. 1877, էջ 319) յօդուածը, — Ս. Ներսէսի վրայ:

Միտնութիւն մը չէ աս. կարգաբան պատմութիւնն է Դ. դարու հայ եկեղեցւոյ, հայկական աստեղծութիւններէ հաւաքուած: Արքիթները, որ ամէն անգամ նշանակուած չեն, քիչ դասուած՝ զրկել իրերէ հանդուստէ գործածուած են: Չենոր Գլխայ ստեղծագործութիւնները մեծ հիւստիւրութիւն կը վայելն:

Թէպէտ Հայեցողապէս պատմութեան գաւառիները չուրի « Երկազրական պատմականութիւն զարգարել », յաջորդի է սակաւ իմանալ թէ Արքաւորեալ 264ին ծնաւ, 306ին Հայաստան եկաւ, և այս ժամանակ 42 տարեկան էր, 62 տարի տեսնէր էր՝ երբ Հայրապետ Հոնակոսեցաւ, մեծաւ 333ին, 69 տարեկան եղած առնէ, (էջ 19): Սակայն ունի նաեւ ինքնուրոյն դատողութիւններ, և բանասիրական խնդիրներ բարդութիւն անձանք չեն իրեն, օրինակ իմաստներ, Ս. Յուսէպի վրայ կը խօսի:

Յաջորդ յօդուածը, « Վարդի իւր մահաւ գիւղ », իրապէս մ'է. համառոտութեան մէջ՝ զուրկ չէ հանգոյցէ. բայց արդէն Պերսի Պոու.

վրայ լեզուարանօրէն խօսելէն վերջ, պէտք էր անոնց ներքին արժէքն և բովանդակուել թիւնը ըսել, և անոնց հեղինակները. ուստի 232—237 էջերը փոխադրելի են յէջ 216, մետասաներորդ պարբերութենէ յառաջ: Բա. նաոսկիօգտութեան՝ սուղաշափական արտայայտութեան վրայ ճոխանալէ վերջ, պէտք էր անոնց երաժշտական արտայայտութիւնն վրայ խօսիլ, յետոյ անոնց ժամերդութեան մէջ բնած գրից, ուստի 229—232 էջերը փոխադրելի են յէջ 223, 21 պարբերութենէ յառաջ, իսկ 240 էջը՝ նիւթին հետ խնամ, մութիւն շոնի բնած. 2 գաղու մար մտնող արեւը, կրկին կաթողիկոսները, Արահամու և կիւրիոնք կոիւնները ինչ վերաբերութիւն ունին Հայոց կրօնական քունտանդութեան նկատ: Զարեհապարար Լուսնայ հին ձեռագիր մը չէ. առդա թէ ոչ սաղանապալից շարժման մէջ պիտի գնէր 'Իսաղպաշեանները' խաչկոնցի ունիտը խարդախողները ձերբակալելու համար:

Թէպէտ բանասիրի մը համար մեծ նուրիւթիւն մը չունի, յօդուածս, բայց կան ըստ գիտողութիւններ, մանաւանդ Հայկական երգիչ մասին: Ըստ 'նիւթին' յոյժ շահեկան է իւր ընթերցողներու մեծամասնութեան, միայն թէ յօդածը միտկոտոր ըլլալուն տեղ՝ արեւը էր այլ և այլ զլիւց բաժնուած ըլլալ, վերջիւնալ կարգաւ 'Նիւթը' ձեռագրական ընդգործակող Խոսեանի տալիս ըլլալով, Յարգոյ յօդուածներն տուած տեղեկութիւնները կրնան առիթ ըլլալ գիրք մը գիտողութիւններու, — հոս գոհ կ'ըլլանք հեռազայ օրինակներով. յէջ 218 կ'ըսէ. «Յայնեքն առելի բացայայտ տեղեկութիւն կոչած են զոր մերկաները աստղադասարան թարգմանեցին: Նիւթական նմանութենէն յարուելով հանդերձ կ'ըսենք թէ աստղադասարան տեղեկութեան մէջ եղանակադասումն է, ձայնաւորութիւնը, բան առոյգ բառի մէջ բարդութիւնը»:

Ստղադասարան բառը Դաւիթ Անյաղթի զարդէն ելած է. գործածողներն են թրակացին, Մագիսարոն, Երզնկացին (իւր քերականութեան մէջ): Ուստի կարծեմք թէ այս բառը կազմուած է Ա. և ոգւ. (= երգել, տես Հայկական քառարան) բառերէն. ան

յո՛ւրուածի մասին հմտ. Նոյն զարդէն կերտուած Արա-աս-(ան)-ի բառը:

«Քնար երգայեցերէն բառ է, Քինար» (էջ 213) — Ասորիէն բառ է. *keanar*, Հմտ. Հիւրճմանի Սիմեոնեան փոխառաւ արաբերէն լոյսէ, թէքէ, էջ 47):

Յայտածագրին անմտօրէն մնացած է ինքս մովկէի անցեալ տարւոյն մէջ Հրատարար. կռած ուսումնասիրութիւնը Հայկական եւ բաժնութեան վրայ, որ ձեռնարկող տեղեկութիւններ պիտի աւար իրեն: Եթէ առելի միջոց ունենար նախնեաց գործերն ուսումնասիրելու, էր դարձ ժամանացութիւնը տաղմոտեղութիւն միայն պիտի չհամարէր, և այլն:

Խաչկոնցի խօսքը՝ կ'ընդհատէ Բ. Յոյ. հանիսեան պանդխտի ոտանադրութիւնը. սղեց չէ: Յետոյ կ'ընթերցունք Սիւ մարդուն գեղեցիկ գրաթուղթները Արիստակէս արքեպիսկոպոսի «Քաշանայական ինչիւր» գրութեան վրայ: Գրախօսը զայն օգտակար կը ահմտէ միայն այն դիւրապատրաստ արհամարհանաց՝ որով ժողովուրդը կը վարտի դէպ ի երկրեցեկանները. — արքեպիսկոպոսն հիւանդութիւնը կը նկարագրէ, առանց նուստայի ըսելու:

Թարգմանիւնը, որ Ներսիսեան վարձաւ ըսելի ինչիւր մը կը յուզէ, որոշեալ շրջանս նսկի մը համար կարեւորութիւն ունի: Լեւոն Տիրապետանց, որ ունի վարեւոր բաժին մը՝ թարգմանութեամբ ազգին գեղեցիկագիտութեան ճաշակը կրկնելու գործին մէջ, կրճէ հոս Գեօթիկի թուական Սիւն թատրոնային մէջ թողնակները՝ գիտուն. անձնագրութիւններ ըլլալով, բանաստեղծը, առանց բնականութեան դէմ մեղանշելու, արտայայտած է իր գաղափարներու խորութիւնը՝ գիտութեան և բանաստեղծութեան մասին: Լեզուական տկարութիւնները՝ արեւելեան Հայերէնի կը պատկանին. — Բայց անշուշտ ոչ նաեւ Յունգրաի «Հանդ» սխալագրութիւնը:

Արշակ Տէր Միքիլեան հրատարակած է Մովսէս Երզնկացու 1309ին գրած մի վիճարանական գրութիւնը՝ Սոյ 2 ժողովոյն վրայ՝ որ տեղի ունեցաւ 1307ին: Մովսէս Երզնկացի հոս կ'աւանդէ թէ 2 ծնող բանիս

(Գրիգոր Անապոլեցի) ինքեանք (իշխանք Հայոց) հրապարակեցին, աքսորեցին և հրապարակագոյթ արարին... որ գրեացն զոգոն, յաքսորեն խրում իր ստրկացեալ իմն զզմամբ ասէր. հանելով իմ զկամս լծագաւորին՝ ջուր արկի ի ս. խորհուրդն և գայս կրեմ ի նմանէ : Եւ յետ այտորիկ՝ որք մոռակայցն էին՝ պատմեցին թէ ասէր. հայ եւ՝ և հայ մեռանիմ » : Ինչ որ յօդուածագիրը գրած է այն հրատարակութեան օկիգրը՝ նորութիւն մը չպարունակեր. մաս մը ներքողեան է Մովսէս Էրզնկացւոյ, մաս մ'այլ՝ սղեւորեալ քարոզ՝ Հայոց մեռած իշխան ներուն ուղղուած :

Մտեփաննոս Դազարեանցի նամակներուն, ի. Քարամանլեյի՝ օգտակար և անկողմեակալ դիտողութեամբք հիւսուած Մատենախօսարանի, և Ալլաուայի ի վրայէն կ'ոնցնինք նոյն Արշակ Տեր-Միքէիանի մի ուրիշ յօդուածին՝ որոյ անունն է « Մամուլի ստուեր » : Դախոյզ գրախօսականի մէջ՝ հաշնդանքներ գտած է իրեն դէմ. — անոր համար իւր Չամչեանի վրայ բրած զրգարաւթիւն. ներք չենք ընդունիր, որովհետեւ « վնասակիկ Ղազարու կրգոյ միաբանները չեն սիրում ոչ սխալ զգալ և ոչ իւրեանց նախորդաց վրայ սխալ յիշել. այս բնական հետեւութիւն է անխալականութեան դաւանանքի » : մենք, յարգոյ Բօգուածագիր, բացառութեամբ միակ հեղինակութեան մը՝ կ'ընդունինք թէ սովենք սխալակաւութեան ենթակայ են... մանաւանդ զուր : Հին հեղինակի մը վրայ՝ ներքի է վիճել, բայց Չամչեանի մէջ՝ ձեռքոյ ժողովոյն ուրացումը տեսնել և պնդել, մեր ամենէն առաւելի պատուած պատմիչն անպամ պիտի չհամարձակէր ընել :

1. Սխալ չպակտիր. ընդունելով հանրեր թէ Գրիգոր Անապոլեցի զիշու է քաղաքորի կամաց, առանց պատճառի կեղծ կը համարէ այն կաթողիկոսի միաբանութեան խնդրոյ մասին գրածը : Չենրհալին, — իբրեւ բարեկամ շատիմատեաց Բոյներու. — Թշնամի կը համարէ Հոմայ. առանց նկատելու որ Շենրհալի միայն հոմայ համար Մատենալէ հետ կը բանակցէր՝ վրասն զի սա զԲոյն եկեղեցին միացնել կը լաւ

Բնականորայէս նոր գրութիւն մ'ունիլի հեղինակութիւն կ'ունենայ և նոր քննութեանց վրայ հաստատուած կը համարուի՝ մանաւանդ անոնց առջեւ որ անկարող են ըննելու և համեմատելու : Արշակ Տեր-Միքէիան շատ լաւ գիտէ զայս, և բաց աստի՛ Չամչեանին վրայ շուրհի իւր անցեալ յօդուածին մէջ յօտած էր թէ « Ս. Թովհան իմաստաւր գումարեց 726 թուին Մանագիւրսի մեծ ժողովը... այդ ժողովը ուրացու Չամչեանը, Կարաբ ընկալանակ երեսներ նստիւր լով այդ անկայտնի իրողութեան հերքման » : Իսկ այս անգամ, սխալը յիստորիանելու համար, սորիւր էջերը մէկ էջի կը փոխուին յանկարծ, և կ'ըսէ թէ իւր խօսքն այն ժողովի մասին է՝ զոր պատմած է Չամչեան թ. հատորոյ 352-353 էջերուն մէջ. (Դումայ, էջ 351). « Չամչեան իւր պատմութեան թ. 352-353 բացէ ի բաց վերագրում է (ձեռնցու այդ ժողովը օմն Թովհաննէս Մանագիւրացու, իւր ստեղծած տեղապահին » : — Չամչեանի այդ էջերուն մէջ կը խօսուի ոչ թէ 726ին եղած ժողովին վրայ (որոյ մասին կը խօսի յէջ 397) այլ 651ին եղած ժողովի մը, այս վերջինս Ասորոց հետ ընդունի կ'ըսէ որ խօսքը Մանագիւրսի այն ժողովի մասին է, « որ գումարուել է Ասորոց հետ ընդդէմ Քաղկեդոնի », այդ Ասորոց անո գումարուած ժողովը 651ին չեղաւ՝ այլ 726ին :

« Իսկ 577-630 ոչ թէ մի պատմութեան վաւերականութիւնն է հերքում (Չամչեան)՝ այլ պնդում է որ (ձեռնցին խօսքով, քարծով ու ժողովով հակառակ չէ եղել Քաղկեդոնին » : — Չամչեան ինչպէս կրնար, յարգոյ

նոր Հոմայ եկեղեցւոյն հետ Թեաղադոնի եկեղեց Բարսեղ եպիսկոպոսը զրկելով առ Աշրեանս Գ. և առ Աշեքանս Գ. պապերը, և ինքնին Շենրհալին է որ զայս կ'աւանդէ իւր առ Մատենալէ կայսր գրած առաջին թղթին մէջ : Մտեփան շարժումը տարածուած էր նոյն ժամու. նակի բարբ քրիստոնէութեան մէջ : Շենրհալի առաւածածքան կայսերաց :

Յօգուածագիր, քաղկեկոնական ցուցնել զ(ձ)նեցի առանց Յ. Օնեկոյոյ զնմանութեան հակաբաղկերցական արտադրութեան նախագործութիւնը մերթերու. ահա Չամչեանի խօսքերը. « Այս գրութիւն արդարեւ հրէշ իմն է... » չէ՞ այդ գործ Յովհաննէս իմաստասիրի, այլ՝ այլոց ուղտմեծ. նախ՝ զի յուզեալ մեր ի հին ձեռագիրս գտար դադր խառնեալ ընդ այլ պատմութիւնս և յայլեայլ օրինակս և այլն՝ այն՝ որ այս խօսքերն ընթեանել մերձ կ'ըսէ դարձեալ թէ Չամչեան « ոչ թէ մի պատմութեան վաւերականութիւնն է հերքում. » անկարող է իր սիրական սխալներէն բաժնուիլ, եթէ Չամչեանի ամբողջ ապացուցութիւնն ալ հոս օրինակները:

Խոսքովկայ գրութեան մէջ յայտնուէս կ'ըսուի, անոր մասին՝ որոյ նա կ'ընդգիմարանէ. « Յորքաբէր գմեղ ի Ժողով գումարի... Խոստանայր ցածուցանել ի Ժողովոյ անտի զօտարափառութեան իւրոյ շերմութիւն՝ դարձեալ է. « Այս յարութենէդ ձերով առաւ ինչ գիր. հարկաւորութեան » և իւր հակառակորդին բերանը կը դնէ այս խօսքերը. « Տիեզերաց աչք յիս հայրի, և ինչ ամօթ... մեծ է ի միաբանելոցն քակիլ և ընդ անմիաբանիցն լինել »: այս խօսքերը այնչափ յստակօրէն կը ցուցնեն թէ Խոսքովկայ հակառակորդը կաթողիկոս մ'էր, — յայտն համաձայն են թէ՛ Հ. Բ. Սարգսեան և թէ՛ Հ. Յ. Տաշեան¹, — որ միայն Արշակ Տէր-Միքէլեան մը կարող է ըսել. « Այն անուն կայ, (կրկին կարդացէ՛ք Հ. Սարգսեանի ժամանակագրական պատմաաղբարնութիւնը) ոչ կաթողիկոս է յիշուած և ոչ ալ յովտի չափ հիւք կայ կարծեալ թէ նա Հայոց առաջնակարգ Հոգեւորական է: » Եթէ Յ. Օնեկի Բաղկերցի Ժողովը դատապարտած ըլլար, անոն անգամ մը իւր գրութեանց մէջ պիտի յիշէր զայն նշովքներով. — այս ամէն բանի ախոյեան կը հանէ յօղուածագիրը մի քանի յեանադարեան պատմիչներ, որոց ամէն էջի

միայն՝ կը հանգիստը տրուէ մոլեռանգութեան մը կատակերգական օրինակներուն:

Եթէ վարդան և Ալիբիւլանցի սխալած ալ ըլլան իրենց ժամանակագրութեան մէջ, Ապիկոսաւ անոնք իշխակոս կարող և վստահ հասկից քմահանայ բռնադատութենէ մ'աւելի արժէք չկրնար ունենալ, որոյ նման ներ միայն Արշակ Տէր-Միքէլեան կարող է տալ: Երևալ, յաջորդ էջին միայն, Յօղուածագիրը իր դայրութիւն նիւթ կ'անուրջնցնի « Փաւստոս Բուզանդ » ի թարգմանութեան մի ծանօթութիւնը, որ կ'ակնարկուի Հայ եկեղեցւոյ (կարծեցեալ իրաւաստութիւնները) Յօղուածագիրը, փաստ դրուանիս յուսահատութեան մէջ՝ օրինաբար կը քարոզէ պատմական գէշքերը շրջեցնել, բաւական է որ իրենց հայրենիքէն չդաղթեն, թէեւ տեղւոյ մը հետ սերտ կապ ունենան և զայն փաստադրելու համար ստեղծուած ըլլան. « Պէտք է հասկանար, կ'ըսէ նա, որ Տարոնի եկեղեցին մէջ Հայաստանումն է, որպէս և Թուրքոնի վանքն Արտազումն »: Այս գրութեամբ, անշուշտ չուշանար այն օրը՝ յորում Արշակ Տէր-Միքէլեան մայր եկեղեցին, անոր յարակից տեղիքները և... հրազները՝ Արտաշատէն ալ տարբեր բաղար մը փոխադրել պատշաճ տեսնայ:

Վարկուած Նար Դար (ուղղելի Հին դար) թերթի գաղափարներով, մեծ ձիւն կ'ընէ քննադատելու « Բազմավեպ »-ի « Ազգ և կրօնք » խմբագրականը, և կ'աղաղակէ. « Միթէ բողոքականի գողութիւնը կ'արգարացնի՞ ձեր գողութիւնը* »: Հոս զգալի կ'ըլլայ պակասութիւնն հայերէն գրքի մը՝ որ (ոչ թէ Երուսրուրիտն՝ այլ) անհատագրութեան փաստներուն միայն ճառէր մանրամասնօրէն: Յետոյ, Յօղուածագիրը ԼԵՍի գէմ կը քալէ՝

* Բազմավեպը հոգիները գուցէ ալու կամ որսալու գործին հետ ընտելանալով չուենի. կը ցատից որ այդ խմբագրականին ազատ գաղափարներն Ա. Տէր-Միքէլեանի անհատականալի մնացել են. խմբագրականին որոշ միտքն է կրօնապէս տարանջատ հայրութիւնը ազգայինը զրօշնի տակ անմիաբան յիսանել:

¹ Բազմավեպ. 1892: Մասիս, էջ 203-204.
— Տաշեանի Մանր ուսումնասիրութիւնք, էջ 68-75:

Հարցականներու և զարմացականներու բա-
նակով. կը զայրանայ «տգէտ» կոչուելուն
Համար այն Լէօն, որ Համայնաբաններէ
անցած չէ իրեն պէս Բայց ինքն ալ նոյն-
պէս դառած չէ՝ երբ «խօսքի արուեստա-
կութիւն» կ'անուանէ նախորդ զրոխօսա-
կանը ճիշդ էրոմայի սոյն Համարին մէջ՝
ուր ն. փարստեանց կը պահպատի իւր մի
պրքի մասին՝ ի՞նչ «չեղուն ձրտամ» է սօսի-
րականից պուր, արհեստական ձեւերի կի-
բառութեան» և կը ստիպուի ռոյրեցնել ի՞նչ
«պարզութիւն» ո՞րն զարն է, մանաւանդ
փարստեանց, ուսուցանող ո՞րն»

Այս յօդածը ներկայ Լուսնի յետինն
է, մի քանի ծանուցումներէ վերջ՝ կը տխրի
Ռուսիայում. Հոս կ'աւարտի Ելոր նրաժիտ

գեղեցիկ զէպր, և կը շարունակուի Կոնստան-
Հաւաքածոյն, որոյ Համար բանասէր մի պէտք
է մեծապէս երախտաւորաւ ըլլայ Արիստո-
կէս արքեպիսկոպոս Գաւթեմիսի :

Լազուր գրական ընդարձակ տարածք
մ'ընտրած է. պարտեմիտիւնն զստե-
լով, իւր նպատակը չէ ընտանական զուտ պատ-
նառարանութիւններ ինքիւրայնից, Այստ կը
ծառայէ Հայկական գիտութիւնները Ժեյի
գիւրամբնականի ընկեր. փափաքելի կը յայ-
մայն՝ որ ձեռնհաս անպակից մի լեզուա-
կան բաժնի պակասը լեցնէ՝ տնտեսաբանու-
թեամբ՝ կամ՝ աշխարհաբարի ինդիկներէ Հե-
տազօտելով :

Ե. Վ. Ս. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԱՌ Պ. ԶՈՊԱՆԵԱՆ

Գիտելով որ գոց նամակներ կը թողարկուէին, կը
ստիպուիմ Զեր գրութեան քան նամակով պատաս-
խանել: Արարցի իմ մասին Զեր ընտանականութեան
1. Իրիտ Կարի տալ Պարսկի ուղղած քարեկո-
մանոն նամակը ըմտաւ սակ մը ըլլայ գրիտ գիտ
խորանցելու: Երապարկեալ Զեք պատարհին, միայն
կը խնդրիմ որ անմիակեան նաւարկութեան յիշողք,
սրուն օրինակուր ըլլայ Պարսկի պիտք և ծանօթ
ըլլայ — Զ. Այն նամակով Պարսկի գրութեան եր-
բէք հեղացի իմ երկայնացած, աշխատելով մի գրու-
թեանը գեղեցիկ ունի, զոր ձեռնարկ եմ քանակաւոր
Գործիկի կենսագրական ուսումնականութեանը եւ
Երապարկէ և Հայրենիք ու Անեմիտ քերթե-
րուն մի քանի յօդանուններու մէջ. — 3. Կայն նա-
մակով Պարսկի յայտնած էի որ և Հայրենիք իմ
խորագրիւնեալ Կրթութեանը պիտի գրեմ, եւ զի
զուրկ ալ այդ խորագրիւնեան մանակեան էիք, ան-
տարկական պիտք էի Պարսկի մասին կենսագրա-
կան տեղեկութիւններ խնդրել, ինչպէս այդքն բարե-
նաեցաք անեղեկութեան տալու եւ մեկեոյն ժամու-
նակ խնդրեցի որ Պարսկի Երապարկեան-Կրթա-
կան խորագրի վեր գրանած Ուսումնական և խնդրել Զեր
կենսագրութիւնը եւ կենսագրութեանը հրատարակելու
չորտառքը: Դիտեցիմ մը առաջ ի եկած, այն և Հայ-
րենիք ի խորագրի պատկանելիք: Եւ երբ իմ այդ
նամակի մտադրութեան իրապարհութիւն, աքն տակն պի-
տի կարեւոր ըմբռնել թ Պարսկի մասին ինչպէս
կը մտածեմ ու կը գրեմ: Եւ այդ տեղեր թող չուտ-
րեմ իրաւանաւն. դարձեալ ապաս էք գիտ խա-
րագրելու. յիշողութիւնը վերջինեանց պատմանք:

ԵՍԲ.

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ*

76. Պ. Մ. Զերպի թերթէն (թիւ 153) կի-
մանանք որ Թեհրանի մէջ չաւտ մը Հայեր ու-
րուած են ընկերութիւն մը կազմելու հրաւեր նպա-
տակն պիտի ըլլայ տեղւոյն մէջ լաւ տղարան
մը հաստատելու: Հրատարակելով Հայ պարսկի
և գաղղ. լրագրիւններ: Եւրոպայէն առաջնակարգ
տղարանական գործընկերք բերել պիտի տանու
Այս լուրը չաւտակն միտարարեան է. նման
օրինակ կրկնական շարժումներ վերջերս կը
նշմարուին մեր Պարսկահայ անեղեկացի վրայ:
Բայց տաճարի թաւառն շարժում մը չեղեցաւ.
ինչո՞ք յառաջդիմակցի գործիւրու մէջ պան
զարկուտ երեւեալ: Պարսկական միտման
վարչութեան օրով մեր ապագայիւնները կրնան
գիւրդալ կրկնականութիւն մեծ մը: Եւրոպ. Եւ
պարսկեան գործունէութեան. հոն Հայ միտման
գոյութիւնը ստիպողական չէ:

77. Միւրեք Սարեմի լրագրի: Իրիմը: — Իւլիսի մէջ
զտեւել Միւրեք պարսկական տղայիւնք: Հան-
գանակութեան ընդհով իրենց չընտանական մէջ, հո-
մեւտ և գեղեցիկ չերիմ մը կառուցին Մ. Սար-
միանի գրեցմանին վրայ: 340 Դրանք գա-
մարով մը: Փափաքելի եր իւլիսից Հայերը եւ
օրինակ առնելին յիշեալ պարսկական և տղա-
տիկ տղայիւններէ: Հայ տարւեալագէտ Տիգր
Չախաւանանին եւ չերիմ մը կանգնելին ուր
միտցին այն Պարսկականութեանը թէ «Չախաւանանի
արձան պիտի կանգնեմք»: Թող զանէ պարզ
չերիմ մը կանգնելին յարգելի երաժշտականութիւն
գրեցմանը չկարողանալու Համար: ԱՐԱՅ

* Եար. տնս ցուլիս 1901: